

RESCLAVOS NEL CALENDARIU: ANDARINES Y PRIMAVERA

XUAN PORTA ALLENDE
COLLABORADOR SABENCIA

L'**andarina** (*Hirundo rustica*) traí la primavera. Conocida como **alandina**, **andulina**, **andolía** y otros nomes asemeyaos, ye una de les aves emblemátiques pal campesináu asturianu. Con un llargor de 19-20 cm y unes midíes pa les ales de 120-130 el machu y 115-127 la fema, la so identificación ye fácil: pel llombu tien collor azul escuru metálicu, mentantu que la frente y gargüelu son roxos, y la parte d'abaxu del gargüelu, azul escuru.

Ye emigrante estival, y cría davezu n' Asturias. Ta ampliamente distribuyida, amás, en toda Europa menos n' Islandia y el norte d' Escandinavia.

Vien direutamente d'África, p'añerar, nel mes de marzu. Esnala peles cortes y xunta les case-ríes, siempres alreduer del ganáu. Fai'l ñeru escontra les trabes nes cortes, un nial mui respetáu ente los paisanos. Berto Álvarez Peña tien recoyíos en trabayos de campu munchos testimonios sobre la mala suerte que traí matar una andarina, o quitar un ñeru na corte; pasa tamién col **raitán** (*Erythacus rubecola*) o cola **cerrica** (*Troglodytes troglodytes*), y bien de vegaes arreyta como castigu la muerte d'una vaca. Recuéyelo tamién Luciano Castañón, cuntandu que -si nun hai vaques- pue morrer un familiar.

Poru, pa nun fadiar a un animal tan apreciáu, na primavera, en munchos sitios, dexen siempres les puertes de les cortes abiertes; o esperen a que colen na migración pa entamar les obres que seyan necesaries. Una creyencia popular asturiana ye que les andarines pónense d'aluerdu ente elles, falen toes en conceyu y tomen el determín de cuándo

dise, pa llueu migrar toes xuntes a un tiempu.

Vense ente nós de marzu a ochobre, siendo abundantes nes épocas de migración. La so ñerada ye de cinco güevos blancos (d'unos 19x14 mm) con puntos pardo-roxos y manchines collor ceniza. El ñeru ye un cóncanu fechu de llamarga, herba seco, dalgunes plumas y saliva. Suelen facelu en cadarmes verticales, munches vegaes de calter humanu.

Viven n'espacios abiertos, davezu averaos al agua. Anque presenten un comportamientu nomáu «fuga de temperu», una fuxida provisional de les aves qu'añeren nuna zona pola mor del mal tiempu y les baxes presiones (que torguen la so normal alimentación d'inseutos), avezose l'andarina a vivir en fasteres antrópiques, nes zones suburbanas y nes construcciones de l' Asturias rural, anque ye probable que n'orixe viviere nes cueves.

Como adautaciones más notables tán el so picu, fechu a pañar inseutos esnalando (ye la metada'l so craniu de llargu y ta enancháu na base pa la so función) y la de tener namái que 1.500 plumas, algamando'l récor de ser l'ave que menos plumas tien del vieyu continente. Tamién ye de les más estimaes ente los pueblos d'Europa, como anuncia viva de la primavera.